

Summary

Makartsev A. A. Problems of legal support of legitimacy of elections in the Russian Federation: in light of the reform of the Russian electoral legislation. – Article.

The article investigates the means of the electoral process that ensure legitimacy of the election results. Based on a critical analysis of the changes of the electoral legislation of the Russian Federation assumptions can be made about the future development of the Russian electoral law and suggestions can be formed on improving the legislation.

Key words: legitimacy, legality, right to vote, election nomination and registration of candidates (lists of candidates), senior official of Russian Federation, member of Federation Council.

УДК 341.48:343.131

Н. В. Дрьоміна-Волок

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ «ВИДАЙ АБО СУДИ» ЯК OBLIGATIO ERGA OMNES ЩОДО ЗЛОЧИНІВ JUS COGENS

У новому тисячолітті культура безкарності продовжує стимулювати подальше розширення масштабів насильства та зростання злочинності. Маніпуляція страхом і стражданнями створює ланцюг насильства, коли тисячі людей стають мимовільним інструментом безжалісної політичної еліти в її боротьбі за владу. Дискримінаційна складова найбільш тяжких злочинів є найбільш очевидною та небезпечною в сенсі не лише фізичних наслідків таких злочинів, а й зазіхання на фундаментальну основну рівність усіх людей – найбільшу цінність людства.

У Декларації наради на високому рівні Генеральної Асамблеї з питання щодо верховенства права на національному та міжнародному рівнях, яка була прийнята 24 вересня 2012 року, підтверджується прихильність до ефективного, справедливого, недискримінаційного та рівноправного надання державних послуг, пов'язаних із верховенством права, включаючи кримінальне, цивільне та адміністративне правосуддя, виражається переконаність у тому, що незалежність судової системи поряд із її неупередженістю й цілісністю є найважливішою необхідною умовою забезпечення верховенства права та недискримінації в процесі відправлення правосуддя. У цій Декларації заявлено: «Ми зобов'язуємося забезпечити непримиренне ставлення до безкарності за геноцид, військові злочини й злочини проти людяності або за порушення норм міжнародного гуманітарного права та грубі порушення норм у сфері прав людини, а також зобов'язуємося забезпечити належне розслідування таких порушень і відповідне покарання за них, у тому числі шляхом представлення перед судом відповідальних за будь-які вчинені злочини, використовуючи для цього національні механізми або, коли це необхідно, регіональні чи міжнародні механізми відповідно до норм міжнародного права, тому із цією метою ми рекомендуємо державам зміцнити національні судові системи та інститути» [1].

Завдання боротьби з расовою дискримінацією вимагає серйозного наукового забезпечення. Необхідність удосконалення міжнародно-правового механізму протидії расовій дискримінації свідчить про очевидну актуальність вивчення цього соціально-правового й політичного феномена. Значну увагу питанню боротьби з дискримінацією приділяють увагу у своїх працях М. Буроменський, О. Водяніков, К. Вітман,

М. Гнатівський, В. Євінгов, О. Мартиненко, В. Мицик, С. Погребняк, О. Поединок, П. Рабінович, О. Руднева, А. Савченко, С. Шевчук та інші вітчизняні вчені.

Дискримінація як елемент злочинності присутня як на рівні масових систематичних злочинів, так і в злочинах, що мають одиничний характер та не є частиною державної політики. Незважаючи на зусилля міжнародної спільноти, спрямовані на попередження та протидію расовій дискримінації, цей феномен набуває все більш грубих форм. Деякі дискримінаційні правопорушення досягають такого ступеня соціальної небезпеки, що тягнуть за собою кримінальне покарання індивідів, тобто набувають правового статусу злочинів.

Зобов'язання держав співпрацювати в боротьбі зі злочинами *jus cogens* вимагає досягнення узгодженості в трьох важливих аспектах його прояву: зобов'язання щодо встановлення юрисдикції, у тому числі універсальної, реалізації принципу «видай або суди» та питання вилучення певного кола осіб із-під кримінальної юрисдикції зарубіжної держави, тобто імунітету. Усі ці питання й пошук їх вирішення знаходяться в трьох сферах публічного міжнародно-правового інтересу: по-перше, інтересів міжнародного співтовариства в цілому в переслідуванні осіб, які вчинили діяння, що викликають його стурбованість; по-друге, інтересів держав, які беруть участь у міжнародній взаємодії, як із позиції дотримання їх суверенних прав на здійснення кримінальної юрисдикції й екстрадицію, так і зацікавленості в кримінальному переслідуванні особливо тяжких злочинів, тобто виконанні своїх позитивних зобов'язань із попередження злочинності й захисту населення від злочинних посягань; по-третє, дотримання та захист прав і законних інтересів осіб, залучених у кримінальний процес.

Характерною рисою сучасного міжнародного публічного права є його імперативізація – феномен, який переконливо демонструє, з одного боку, його матеріально-правові складові (набуття певними нормами статусу імперативних (*jus cogens*) та підвищення ролі таких норм у міжнародно-правовій (за природою диспозитивній) нормативній системі, що свідчить про виникнення нетрадиційного консенсусу щодо визнання особливого, «надсуб'єктного» характеру низки норм міжнародного права), а з іншого – юрисдикційні складові (розширення сфери імперативної юрисдикції міжнародних судів, а також універсальної юрисдикції держав). Ці складові нерозривно пов'язані між собою. Мова йде не про тотальну «імперативізацію», а про тенденцію до збільшення ролі імперативних елементів у механізмі міжнародно-правового регулювання [2].

Термин «*jus cogens crime*» є визначенням порушення норми *jus cogens*, у цьому випадку – порушення криміналізованого, тобто такого, що має статус порушення кримінально-правової заборони. Прихильники концепції «*jus cogens crime*» виходять із того, що ці злочини зазіхають на інтереси світового суспільства в цілому, оскільки вони, по-перше, погрожують миру й безпеці людства, по-друге, пригломшують совість людства. Присутність цих елементів у характеристиці злочину дозволяє зробити висновок, що кримінально-правова заборона такого діяння – це частина норми *jus cogens*, що створює для держав зобов'язання не допустити їх безкарності як *obligatio erga omnes* [3].

Що стосується наслідків визнання міжнародного злочину *jus cogens*, то ключовим питанням є з'ясування того, чи накладає воно на держави зобов'язання ха-

рактеру *erga omnes* або ж просто дає їм певні права притягати до відповідальності осіб, які вчинили такі злочини. Це ключове питання про те, чи дійсно *obligatio erga omnes* відповідає змісту латинського слова *obligatio*, або ж воно денатуроване в міжнародному праві до рівня визначення лише наявності права, а не юридичного зобов'язання, дотепер не має однозначної відповіді ні в міжнародному праві, ні в доктрині міжнародного кримінального права. Як вважає М. Бассіуні, наслідками *jus cogens* є зобов'язання, а не наявність довільних прав, в іншому випадку *jus cogens* не означало б імперативну норму міжнародного права [4].

Слід зазначити, що зобов'язання держав притягати до кримінальної відповідальності осіб, винних у вчиненні злочинів, заборона яких закріплюється на міжнародно-правовому рівні, залежно від правового статусу заборонної норми й характеру діяння, може мати різний масштаб виконання. Механізмом виконання в будь-якому випадку є здійснення кримінальної юрисдикції, принципи якої можуть бути предметом кореляції з характером злочину.

Універсальна юрисдикція є одним із правових засобів забезпечення покарання винних у злочинах *jus cogens*. Як правило, разом з універсальним принципом діє правило «*aut dedere aut judicare*» [5]. Про важливість зобов'язання видавати або здійснювати судове переслідування свідчить те, що це питання було включено до теми «Юрисдикція щодо злочинів, здійснених поза національною територією», яка значилася в попередньому переліку з 14 тем для обговорення на першій сесії Комісії вже в 1949 році. Це питання відображено в статті 8 («Встановлення юрисдикції») та статті 9 («Зобов'язання щодо видачі або судового переслідування») Проекту кодексу злочинів проти миру й безпеки людства 1996 року [6]. На п'ятдесят сьомій сесії в 2005 році Комісія постановила включити до програми своєї роботи тему «Зобов'язання видавати або здійснювати судове переслідування (*aut dedere aut judicare*)» і призначила Спеціальним доповідачем З. Галицького. У розробці цієї теми брали участь видатні юристи. На шістдесят першій сесії (у 2009 році) було засновано Робочу групу відкритого складу під головуванням А. Пелле, на шістдесят другій сесії (у 2010 році) – Е. Кандіоті; на шістдесят четвертій (у 2012 році) і шістдесят п'ятій (у 2013 році) сесіях Комісія діяла під головуванням К. Кіт-тічасайрі. Комісія не досягла згоди з найважливіших проблем, що свідчить про їх надзвичайну складність і політичну обтяженість. Зокрема, залишилося відкритим питання про те, чи можна розглядати міжнародно-правовий звичай як джерело зобов'язання, чи можна видавати або здійснювати судове переслідування [7].

Суттєвою перешкодою в роботі Комісії стала розбіжність уявлень щодо джерела зобов'язання «видавати або здійснювати судове переслідування». Як зазначається в підготовленому Секретаріатом тематичному резюме обговорення, що відбулося в Шостому комітеті Генеральної Асамблеї під час її шістдесят першої сесії, деякі делегації рекомендували Комісії сконцентрувати свою роботу на вивченні питання, чи стало зобов'язання видавати або здійснювати судове переслідування частиною міжнародного звичаєвого права. Багатьма делегаціями визнавалося, що звичаєвий характер цього зобов'язання не обов'язково постає з існування багатосторонніх договорів, які його встановлюють. Водночас інші делегації наполягали на тому, що принцип *aut dedere aut judicare* не є частиною міжнародного звичаєвого права та,

безумовно, не відноситься до *jus cogens*. Прихильники такої позиції стверджували, що з існування звичаєво-правових норм, які забороняють конкретні міжнародні злочини, не можна вивести звичаєво-правовий характер зобов'язання. Деякі делегації допускали, що звичаєво-правова норма в цій сфері може перебувати в процесі формування [8]. У цьому контексті прозвучали рекомендації зосередити увагу на прогресивному розвитку відповідних норм [9].

Слід підкреслити, що, незважаючи на відсутність практичного результату, проведені дослідження мають надзвичайну наукову цінність. Особливий внесок у дослідження цієї проблеми належить першому Спеціальному доповідачеві З. Галицькому. У своїй четвертій доповіді З. Галицький ретельно розглянув питання про обов'язок співпрацювати в боротьбі проти безкарності. Він навів такі приклади міжнародних договорів, що закладають правову основу обов'язку співпрацювати: «Уявляється незаперечним той факт, що боротьба проти безкарності тих, хто скоює серйозні міжнародні злочини, є одним з основоположних елементів політики міжнародної спільноти. У боротьбі проти безкарності осіб, які скоюють тяжкі злочини, у цілому використовуються міжнародна чи національна юрисдикція <...>. У будь-якому випадку, незалежно від того, який зі згаданих методів застосовуватиметься (міжнародні трибунали чи національні суди), як видається, цей обов'язок співпрацювати в боротьбі проти безкарності може бути здійснено найкращим і найбільш ефективним чином за допомогою застосування принципу *aut dedere aut judicare*» [10]. Спеціальний доповідач запропонував внести до проекту статтю 2 «Обов'язок співпрацювати» такого змісту: «1. Відповідно до наданих проектів статей держави в належному порядку співпрацюють між собою і з компетентним міжнародним судом і трибуналами в боротьбі проти безкарності в частині, яка стосується злочинів та правопорушень, що викликають міжнародну стурбованість. 2. У цих цілях держави будуть застосовувати скрізь і завжди, коли це необхідно, і відповідно до цих проектів статей принцип видачі або судового переслідування (*aut dedere aut judicare*)» [11].

Визнаючи велике значення міжнародних угод як джерел принципу *aut dedere aut judicare*, З. Галицький зазначив: «У принципі обов'язок видавати або здійснювати судове переслідування може встановлюватися також міжнародним звичаєвим правом» [12]. Ретельно дослідивши погляди багатьох провідних учених, таких як Ш. Бассіуні, Л. Садат, К. Еделенбос, Д. Орендліхер, З. Галицький дійшов висновку, що міжнародно-правова концепція *jus cogens* може також породжувати обов'язок видавати або здійснювати судове переслідування [13]. На підставі викладених фактів та аналітичних висновків Спеціальний доповідач запропонував включити до проекту статей про зобов'язання *aut dedere aut judicare* статтю 4 «Міжнародний звичай як джерело зобов'язання *aut dedere aut judicare*» такого змісту: «1. Кожна держава зобов'язана або видати, або здійснити судове переслідування передбачуваного правопорушника, якщо таке зобов'язання постає зі звичайної норми міжнародного права. 2. Таке зобов'язання може поставати, зокрема, зі звичайних норм міжнародного права, що стосуються серйозних порушень міжнародного гуманітарного права, геноциду, злочинів проти людяності і військових злочинів. 3. Зобов'язання видавати або здійснювати судове переслідування постає з імперативної

норми загального міжнародного права, прийнятої й визнаної міжнародним співтовариством держав (*jus cogens*) у формі міжнародного договору або міжнародного звичаю, на основі якого будь-які особи, які вчинили діяння, зазначені в пункті 2, визнаються злочинцями» [14].

Як бачимо, Спеціальний доповідач запропонував внести в проект статей пряме твердження про те, що «зобов'язання видавати або здійснювати судове переслідування постає з імперативної норми загального міжнародного права». На жаль, ця позиція, на нашу думку, не знайшла достатньої підтримки. Її опоненти посилювали свою аргументацію рішенням Міжнародного суду в справі «Питання, пов'язані із зобов'язанням здійснювати судове переслідування або видавати (Бельгія проти Сенегалу)», яке базувалося на договірних нормах, а саме Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження й покарання від 10 грудня 1984 року.

19 лютого 2009 Бельгія порушила в Міжнародному суді ООН справу проти Сенегалу на підставі того, що існує спір «між Королівством Бельгія та Республікою Сенегал щодо дотримання Сенегалом свого зобов'язання здійснити судове переслідування» колишнього президента Х. Хабре або «видати його Бельгії для цілей кримінального провадження». У своїй заяві Бельгія просила Міжнародний суд ООН винести рішення й оголосити таке: Республіка Сенегал зобов'язана порушити кримінальний процес проти Х. Хабре за діяння, що включають злочини у вигляді тортур і злочини проти людяності, у яких його звинувачують як виконавця, співвиконавця чи співучасника; за відмови від переслідування Х. Хабре Республіка Сенегал зобов'язана видати його Королівству Бельгія, щоб його можна було притягнути до відповідальності за ці злочини в бельгійських судах. Бельгія вважала, що Сенегал зобов'язаний припинити ці міжнародно-протиправні діяння, невідкладно передавши справу Х. Хабре своїм компетентним органам для кримінального переслідування, або видати Х. Хабре Бельгії без додаткових прохань. У своєму рішенні, винесеному 20 липня 2012 року, міжнародний суд ООН одногосло постановив, що він володіє юрисдикцією для розгляду спору між сторонами щодо тлумачення й застосування пункту 2 статті 6 та пункту 1 статті 7 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження й покарання від 10 грудня 1984 року. Водночас Міжнародний суд ООН постановив, що він не володіє юрисдикцією для розгляду вимог Бельгії щодо передбачуваних порушень із боку Сенегалу стосовно зобов'язань із міжнародного звичаєвого права. По суті спору Міжнародний суд ООН постановив, що Сенегал, не провівши негайного попереднього розслідування фактів, пов'язаних зі злочинами, імовірно вчиненими Х. Хабре, порушив своє зобов'язання за пунктом 2 статті 6 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження й покарання від 10 грудня 1984 року. Окрім того, Сенегал, не передавши справу Х. Хабре своїм компетентним органам із метою кримінального переслідування, порушив своє зобов'язання згідно з пунктом 1 статті 7 Конвенції проти катувань. Міжнародний суд ООН заявив: «Видача та судово переслідування є альтернативними способами боротьби з безкарністю відповідно до пункту 1 статті 7» [15]. Отже, Сенегал зобов'язаний припинити це продовжуване міжнародно-протиправне діяння.

ня відповідно до загального міжнародного права про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння. Тому Сенегал повинен невідкладно вжити необхідних заходів для передання справи своїм компетентним органам влади з метою здійснення судового переслідування, якщо він не видає пана Х. Хабре [16].

Робоча група КМП, створена в 2013 році, визнала рішення Міжнародного суду ООН у цій справі корисним у розкритті деяких аспектів, які мають відношення до здійснення зобов'язання видавати або здійснювати судове переслідування. Робоча група підкреслила, що постанова Міжнародного суду ООН обмежується аналізом договірної механізми щодо боротьби з безкарністю в межах Конвенції проти катувань. Тоді як обґрунтування Міжнародного суду ООН відноситься до конкретної реалізації та застосування питань, пов'язаних із Конвенцією проти катувань, оскільки відповідні положення Конвенції проти катувань, що стосуються судового переслідування або видачі, сформульовано за «Гаазькою формулою». Постанова Міжнародного суду ООН також сприяє з'ясуванню змісту режиму судового переслідування або видачі відповідно до Гаазької конвенції 1970 року та інших конвенцій, які наслідують ту же формулу. Оскільки Міжнародний суд ООН також постановив, що заборона катувань є імперативною нормою (*jus cogens*), формула здійснення судового переслідування або видачі відповідно до Конвенції проти катувань може слугувати моделлю для нових положень про судово переслідування або видачу, які регулюють інші категорії основних злочинів, що забороняються нормами *jus cogens*, такі як геноцид, злочини проти людяності й серйозні військові злочини [17].

Водночас рішення Міжнародного суду ООН не можна розглядати як таке, що заперечує існування позадоговірної зобов'язання видавати або здійснювати судово переслідування, яке постає з імперативної норми загального міжнародного права. У цьому контексті особливо значущими є аргументи, викладені окремою думкою судді К. Тріндаде в цьому рішенні.

Суддя К. Тріндаде вважає, що абсолютна заборона грубих порушень прав людини тягне за собою зобов'язання, які можуть бути лише зобов'язаннями щодо результату та неминуче мають об'єктивний характер. Поведінка держави повинна бути такою, щоб сприяти дотриманню зобов'язань щодо результату (в цьому випадку – заборона тортур) [18]. Зокрема, суддя К. Тріндаде зазначає: «У другому десятилітті ХХІ століття, після тривалої історії свого існування, принцип універсальної юрисдикції, закріплений у Конвенції проти катувань (пункт 2 статті 5 та пункт 1 статті 7), судячи з усього, підкріплюється ідеалом універсального правосуддя, без обмежень у часі (минулому або майбутньому) або в просторі (будучи транскордонним). Крім того, універсальне правосуддя виходить за межі міждержавних відносин, оскільки воно покликане охороняти не інтереси окремої держави, а основоположні цінності всього міжнародного співтовариства». Як вважає К. Тріндаде, необхідність універсального правосуддя є найважливішою, відповідає філософії природного права. Суддя дотримується думки, що в цій новій і більш широкій перспективі універсального міжнародного права, нового універсального *jus gentium* нашого часу це нагадує про *totus orbis* Ф. де Віторії та *societas generis humani* Г. Гроція, норми *jus cogens* знаходять вираження в абсолютній забороні тортур,

передбачаючи обов'язкове здійснення кримінального переслідування й розгляд у суді справ, що стосуються міжнародних злочинів, таких як тортури, які «шокують свідомість людства». Зрештою, у наш час тортури розцінюються як грубе порушення міжнародного права в галузі прав людини й міжнародного гуманітарного права, їх забороняють договірне й міжнародне звичаєве право; у разі систематичного застосування тортур вони вважаються злочином проти людяності. Це «виходить за межі старої парадигми суверенітету держави: окремі жертви сприймаються як частина людства» [19].

Незважаючи на те, що в контексті справи, що розглядалася, суддя К. Тріндаде говорить про катування, немає сумніву, що сказане стосується всіх злочинів *jus cogens*, зокрема проявів расової дискримінації.

Викладене дозволяє зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку міжнародного права зобов'язання *aut dedere aut judicare* щодо злочинів *jus cogens* набуло характеру *obligatio erga omnes*. У межах концепції злочинів *jus cogens* воно означає обов'язкове залучення кримінального юрисдикційного механізму. Це відповідає правовій природі *jus cogens crims* та обумовлюється сутністю зобов'язання *erga omnes*.

Література

1. Declaration of the high-level meeting of the General Assembly of United Nations on the rule of law at the national and international levels : Resolution adopted by the General Assembly on 24 September 2012. – UN Doc. A/67/1. – 13 p.
2. Дрьоміна-Волок Н. «Імперативізація» міжнародного права в контексті становлення сучасного міжнародного правопорядку / Н. Дрьоміна-Волок // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць / за ред. С. Ківалова. – О. : Юридична література, 2009. – Вип. 49. – С. 269–275.
3. Bassiouni M. International Crimes: *jus cogens* and *obligatio erga omnes* / M. Bassiouni // Law and Contemporary Problems. – 1996. – Vol. 59. – № 4. – P. 63–74.
4. Bassiouni M. International Crimes: *jus cogens* and *obligatio erga omnes* / M. Bassiouni // Law and Contemporary Problems. – 1996. – Vol. 59. – № 4. – P. 63–74.
5. Вихрист С. Видача осіб в аспекті співвідношення міжнародного та національного права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Міжнародне право» / С. Вихрист ; Нац. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2003. – 18 с.
6. Fourth report on the obligation to extradite or prosecute (*aut dedere aut judicare*) : Doc. UN A/CN.4/648 / United Nations, General Assembly, International Law Commission (Geneva, 26 April – 3 June and 4 July – 12 August 2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minjust.gov.ua>.
7. International Law Commission : Report on the work of its sixty-fifth session (6 May to 7 June and 8 July to 9 August 2013) : Doc. UN A/68/10 // Official Records. – Sixty-eighth Session Supplement № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minjust.gov.ua>.
8. Report of the International Law Commission on the work of its sixtieth session (2008) : 21 January 2009. Topical summary of the discussion held in the Sixth Committee of the General Assembly during its sixty-third session, prepared by the Secretariat : Doc. UN A/CN.4/606 / United Nations, General Assembly, International Law Commission. – Sixtieth session (4 May – 5 June and 6 July – 7 August 2009). – P. 111–112. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minjust.gov.ua>.
9. Report of the International Law Commission on the work of its fifty-eighth session (2006). Topical summary of the discussion held in the Sixth Committee of the General Assembly during its sixty-first session, prepared by the Secretariat (19 January 2007) : Doc. UN A/CN.4/577 / United Nations, General Assembly, International Law Commission. – Fifty-ninth session Geneva (7 May – 8 June and 9 July – 10 August 2007). – P. 111. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minjust.gov.ua>.
10. Fourth report on the obligation to extradite or prosecute (*aut dedere aut judicare*) : Doc. UN A/CN.4/648 / United Nations, General Assembly, International Law Commission (Geneva, 26 April – 3 June and 4 July – 12 August 2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minjust.gov.ua>.

11. Fourth report on the obligation to extradite or prosecute (aut dedere aut judicare) : Doc. UN A/ CN.4/648 / United Nations, General Assembly, International Law Commission (Geneva, 26 April – 3 June and 4 July – 12 August 2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minjust.gov.ua>.
12. Fourth report on the obligation to extradite or prosecute (aut dedere aut judicare) : Doc. UN A/ CN.4/648 / United Nations, General Assembly, International Law Commission (Geneva, 26 April – 3 June and 4 July – 12 August 2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minjust.gov.ua>.
13. Fourth report on the obligation to extradite or prosecute (aut dedere aut judicare) : Doc. UN A/ CN.4/648 / United Nations, General Assembly, International Law Commission (Geneva, 26 April – 3 June and 4 July – 12 August 2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minjust.gov.ua>.
14. Fourth report on the obligation to extradite or prosecute (aut dedere aut judicare) : Doc. UN A/ CN.4/648 / United Nations, General Assembly, International Law Commission (Geneva, 26 April – 3 June and 4 July – 12 August 2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minjust.gov.ua>.
15. Questions relating to the Obligation to Prosecute or Extradite : Belgium v. Senegal, 20 July 2012 Judgment // I.C.J. Reports, 2012. – 183 p.
16. Questions relating to the Obligation to Prosecute or Extradite : Belgium v. Senegal, 20 July 2012 Judgment // I.C.J. Reports, 2012. – 183 p.
17. International Law Commission : Report on the work of its sixty-fifth session (6 May to 7 June and 8 July to 9 August 2013) : Doc. UN A/68/10 // Official Records. – Sixty-eighth Session Supplement № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minjust.gov.ua>.
18. Questions relating to the Obligation to Prosecute or Extradite : Belgium v. Senegal, 20 July 2012 Judgment // I.C.J. Reports, 2012. – 183 p.
19. Questions relating to the Obligation to Prosecute or Extradite : Belgium v. Senegal, 20 July 2012 Judgment // I.C.J. Reports, 2012. – 183 p.

Анотація

Др'оміна-Волок Н.В. Дотримання принципу «видай або суди» як *obligatio erga omnes* щодо злочинів *jus cogens*. – Стаття.

У статті розглядаються актуальні проблеми боротьби з безкарністю проявів расової дискримінації як злочинів *jus cogens*. Автор стверджує, що стосовно осіб, підозрюваних у скоєнні злочинів *jus cogens*, зобов'язання видати або здійснювати кримінальне переслідування є зобов'язанням *ergo omnes* і є важливим елементом антикримінального міжнародно-правового співробітництва держав.

Ключові слова: расова дискримінація, злочини, «видай або суди», *jus cogens*, *erga omnes*.

Аннотация

Др'оміна-Волок Н.В. Соблюдение принципа «выдай или суди» как *obligatio erga omnes* в отношении преступлений *jus cogens*. – Статья.

В статье рассматриваются актуальные проблемы борьбы с безнаказанностью проявлений расовой дискриминации как преступлений *jus cogens*. Автор утверждает, что в отношении лиц, подозреваемых в совершении преступлений *jus cogens*, обязательство выдать или осуществлять уголовное преследование является обязательством *ergo omnes* и является важным элементом антикриминального международно-правового сотрудничества государств.

Ключевые слова: расовая дискриминация, преступления, «выдай или суди», *jus cogens*, *erga omnes*.

Summary

Dromina-Volok N. V. Compliance with the principle of *aut dedere aut judicare* as an *erga omnes* obligation in respect to *jus cogens* crimes. – Article.

The article deals with actual issues of fighting impunity of racial discrimination as *jus cogens* crimes. The author argues that in respect of persons suspected in committing *jus cogens* crimes, an obligation to extradite or conduct criminal investigation is an *erga omnes* obligation and is an important element of anti-criminal international legal cooperation between States.

Key words: racial discrimination, crime, *aut dedere aut judicare*, *jus cogens*, *erga omnes*.